

Hij was een starre diender, die de wapenstok niet schuwde om het gezag te handhaven. Dertig jaar was hij de machoagent zonder emotioneel kompas. Op het randje van PTSS kwam de relativering. Nu schrijft hij boeken, gedichten en treedt hij op met een muzikaal trio.

De pen verslaat macho's met gummiknuppels

TEKST RON BUITENHUIS FOTO ANNEMIEK MOMMERS

Ik was negentien jaar toen ik voor het eerst in een politie-uniform door Maastricht liep. Het was 1970 en ik voelde me opgelaten met mijn zwarte laarzen, gummiknuppel en dienstpistool. Ik probeerde zo zelfbewust mogelijk om me heen te kijken en ging me overdreven mannelijk gedragen. De macho uithangen, die ik niet was. Ik was thuis de middelste in een katholiek gezin van elf kinderen. Mijn vader kon streng zijn. Hij was elektricien bij DSM, bouwde in de jaren vijftig al zijn eigen tv, maar zijn talenten werden op zijn werk niet gewaardeerd. Hij had een bloeddhekel aan ambtenaren en autoriteiten. Die frustraties bracht hij dagelijks mee naar huis. Wij kinderen hielden ons kaduuk en liepen in het gareel. Mijn vader heeft zelden laten blijken dat hij trots op me was. Zelfs bij mijn beëdiging als politiemans was hij niet aanwezig. We kregen ook weinig sociaal-emotionele bagage mee. Je moest alles zelf maar uitzoeken. Over seksualiteit, carrière, politiek of het aangaan van relaties werd niet tot nauwelijks gesproken. Het enige dat ik tot op de dag van vandaag koester is dat hij zijn liefde voor klassieke muziek aan mij heeft doorgegeven. Achteraf was het toch een mooie jeugd. We hadden thuis één dwarsligger in het gezin, mijn twee jaar oudere broer Alfons. Hij haalde bij mijn ouders het bloed onder de nagels uit. Hij trok zich nergens iets van aan en riep dat hij kunstenaar zou worden. Zijn gedrag veroorzaakte vaak spanning en daarom vonden we het niet erg toen hij het huis uitging. Zelf was ik meer de

bemiddelaar, met een hoog rechtvaardigheidsgevoel. Die twee karaktertrekken waren pre's toen ik bij de politie solliciteerde. Niet dat ik als jongetje al agent wilde worden, maar het was een vaste baan, met zekerheid en een goed pensioen. Dat waren in die tijd doorslaggevende factoren. Toen had je als politiemans nog gezag. Als je omstanders sommeerde door te lopen bij een incident, dan gehoorzaamde men zonder morren. Dat gezag, die relatieve macht, doet iets met een mens. Ongemerkt waan je je een hele piet en ga je overdreven mannelijk gedrag vertonen. Het is deels ook verklaarbaar groepsgedrag, want bij een flinke vechtpartij in een kroeg of tijdens ME-acties wil je niet onder de voet gelopen worden. En als je in één week tijd wordt geconfronteerd met een waterlijk, een zelfmoord en twee verkeersdoden, dan laat je dat niet merken aan collega's. Je maakt een paar harde, grappen, slaat elkaar op de schouder en hup, gaan met die banaan. Huilen is voor watjes.

'VIEZE WOUT'

Ik had een getraind lichaam, volgde netjes alle bevelen op en was niet bang om de wapenstok te gebruiken. Wie me uitschold voor 'vieze vuile wout' ging op de bon. Ik zag het directe verband niet tussen 'strafbaar' gedrag van burgers en het recht om voor je mening uit te komen. Je dacht dat je als gezagsdrager altijd aan de juiste kant van de waarheid stond. Tijdens je opleiding had je wetten en regeltjes in je kop gestampt en gevechtstechnieken geleerd, maar over menselijke waarden en kwetsbaarheden werd in die tijd nauwelijks gesproken. Dat vrijheid van menings-

uiting een grondrecht van burgers is, werd me pas goed duidelijk na de moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh. Dertig jaar heb ik in de politieorganisatie gefunctioneerd zonder emotioneel kompas. Maar een mens kan zijn ware aard niet verbergen. Diep in mij woonde nog steeds die lieve, zachte jongen. In 1998 kreeg ik de rekening gepresenteerd: hoofdpijn, stress en colitis ulcerosa, chronische dikkedarmontsteking. Ik werd gestuurd door prestatiedrang, perfectie en ijdelheid, maar had gelukkig de gave om mezelf te spiegelen, om te relativieren. Zo ontsnapte ik aan een posttraumatische stressstoornis (PTSS). Maar zelfs een lichte burn-out dwingt je om na te denken over je innerlijke leven en je toekomst. Ik overwoog andere banen, binnen en buiten de politie, ik volgde cursussen psychologische hulpverlening, ik ging pittige columns schrijven in het korpsblad over het macho-gedrag en de werkkultuur binnen de politie, ik durfde het taboe-woord 'politieverdriet' te gebruiken. Niet iedereen was daarvan gecharmeerd en uiteindelijk werd ik intern monddood gemaakt. Maar ik verhuisde mijn goedbedoelde adviezen naar een blog op een website.

ALFONS

Vervolgens schreef ik boeken over hoe ik de zingeving in het politiewerk verloor, over de emotionele worstelingen van een 'blauwe diender' en – zeker zo belangrijk – over mijn rol als echtgenoot toen bij mijn vrouw Mariet borstkanter werd geconstateerd. De belangrijkste conclusie van het hele proces was: wilde ik mezelf ontwikkelen, dan moest ik losser en vrijer in het leven durven staan. En aan wie had ik de meeste steun? Aan mijn rebelse broer Alfons. Hij was juist altijd de vrije geest geweest, de man die zijn emoties durfde te uiten in zijn kunst, zonder zich druk te maken over het oordeel van 'de mensen'. Ik ontdekte dat ik, net als hij, creatieve talenten had als bescheiden schrijver/dichter en een beetje als muzikant. Dik twee jaar geleden vlamden de ontstekingen in mijn dikke darm zo heftig op, dat hij verwijderd moest worden. Ik werd op mezelf teruggeworpen als stomapatiënt. Die acht weken in het ziekenhuis waren aanvankelijk een nederlaag. De man die altijd de touwtjes in handen had gehad, moest opeens accepteren dat zijn lijf niet meer deed wat hij wilde. In wanhoop worden levenslessen geboren. Het ene moment sta je als jonge agent junks en dealers uit elkaar te slaan met je gummistok, het andere moment sta je als oude man op een podium gedichten voor te dragen onder begeleiding van een muzikaal trio. Ik groeide op als een verlegen en schijterig ventje, maar ben nu een trotse, zelfverzekerde opa die eindelijk voor zijn mening uit durft te komen. Moraal van het verhaal: het leven is één grote ontwikkeling. De kunst is om tijdig mee te bewegen. Als je star vasthoudt aan regeltjes en tradities, kom je uiteindelijk met jezelf in de knoop." ■

IK GING PITTIGE COLUMNS SCHRIJVEN OVER MACHOGEDRAG BINNEN DE POLITIE. NIET IEDEREEN WAS DAARVAN GECHARMEERD EN UITEINDELIJK WERD IK INTERN MONDDOOD GEMAAKT.

JACQUES SMEETS

Van agent tot schrijver

68 jaar

'Na een waterlijk maak je een paar harde grappen, slaat elkaar op de schouder en gaan met die banaan.'

JACQUES SMEETS